Susanna Pettersson
Suomen Kulttuurirahasto

Puheenvuoro sivistysvaliokunnan julkisessa kuulemistilaisuudessa 27.2.2024
Aihe: Kulttuuripoliittinen selonteko (VNS 8/2024 vp)

Kulttuuri yhteisenä muutosvoimana

Miksi kulttuuria? Ja miksi sillä on kokoansa suurempi, ylisektoriaalinen voima?

Haluan nostaa kulttuuripoliittisen selonteon pohjalta esiin neljä näkökulmaa:

- tekeminen ja kokeminen
- lahjakkuudet, luovat alat ja kansainvälisyys
- ylisektoriaalisuus ja yhteiskuntavastuu
- tutkimus

Suomi on suuri maa. Kuten eduskunnan lähetekeskustelussakin todettiin, meidän tulee huolehtia **kulttuurin tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksista** riippumatta siitä, millä alueella ihmiset asuvat. Alueet menestyvät, kun ihmiset voivat hyvin. Suomalainen kulttuuri on monimuotoista, moniäänistä ja kielellisesti rikasta. Ja sen tulee olla myös saavutettavaa ja yhdenvertaista. Tekijöiden toimintamahdollisuudet ja sen myötä yleisön pääsy kulttuuripalveluiden äärelle voivat kuitenkin olla hyvin ohuiden lankojen varassa. Alueellisesti kyse voi olla tonneista, joiden puutteessa viimeinen joutuu sammuttamaan valot. Tähän meillä ei ole varaa.

Toiseksi nostan esiin **luovien alojen kasvun ja kansainvälisyyden**. Meillä on kansainvälisen tason tekijöitä ja lahjakkuuksia, mutta kriittisellä hetkellä rakenteet ovat heiveröiset ja tekijät jäävät yksin. Kansainvälistymisen parissa työskentelevät organisaatiomme ja välittäjäportaan toimijat ovat pieniä ja polut kapeita. Teemme kyllä oikeita asioita, mutta onko koneemme kunnossa?

Luovien alojen kansainvälisyys on myös sitä, että osaamme käyttää paremmin kansainvälistä kokemusta omaavien paluumuuttajien ja maahanmuuttajien kapasiteettia – sitä, joka jo on maassamme. Osaaminen ja resurssit tulee siis saada käyttöön.

Entä sitten **kulttuuri ylisektoriaalisena muutosvoimana**? Meillä on jo nyt hyviä esimerkkejä yhdessä tekemisestä ja yhdessä rahoittamisesta. Arkkitehtuuri- ja designmuseo on tuonut eri taustaiset toimijat eli valtion, kaupungin, säätiöt ja muut lahjoittajat saman tavoitteen äärelle. Valtion ja suurten säätiöiden Uudet klassikot -rahasto kannustaa esittävien ja visuaalisten alojen toimijoita taloudelliseen menestykseen. Taidetestaajat on puolestaan Suomen suurin kulttuurikasvatusohjelma, jonka päärahoittaja on Suomen Kulttuurirahasto. Mittakaavasta kertoo se, että vuodesta 2017 alkaen on tehty yhteensä liki 900 000 käyntiä kulttuurikohteisiin. Jatkossa kulttuurikasvatuksen tulisi olla itsestään selvä osa opetussuunnitelmaa.

Meidän tulee kantaa **yhteiskuntavastuuta** taiteesta ja kulttuurista – ja tehdä se nimenomaan ylisektoriaalisesti. Ministeriöiden välisen rakentavan keskustelun ja yhteisen sitoutumisen merkitys on täysin keskeisessä asemassa. Ylisektoriaalisuus merkitsee eritaustaisten toimijoiden saattamista saman pöydän ääreen. Saisimmeko yhdessä aikaiseksi enemmän? Kysymys on ajankohtainen myös Ruotsissa, jossa käydään parhaillaan keskustelua täydentävän rahoituksen mahdollisuuksista kulttuurille.

Miksi pitkäjänteinen suunnittelu on sitten tärkeää? Siksi, että vain sen avulla **saamme rakennettua ylikautisia tavoitteita koko maan hyväksi**. Meidän tulee edistää tekijöiden asemaa, kulttuurialan yrittäjyyttä ja vahvistaa kansainvälisiä tukirakenteita. Rahoituksen tulee olla pitkäjänteistä ja ennakoitavaa.

Jotta voimme tarkastella muutosta, **tarvitsemme kulttuuripoliittista tutkimusta**. Tämän merkitys korostuu niin kriiseissä kuin kasvun tai muutoksen hetkinä. Esimerkiksi kulttuurin talousvaikutusten tarkempi analyysi auttaa meitä kehittämään toimintaamme, olemaan kriittisiä ja näkemään toisin silmin.

Lopuksi: 1800-luvulla Suomi haluttiin nostaa sivistysvaltioiden joukkoon kulttuurin avulla. Nyt meidän tulee huolehtia siitä, että Suomi pidetään sivistysvaltioiden joukossa kulttuurin avulla. Eikä ainoastaan pidetä, vaan että **maamme kasvaa ja menestyy kulttuurin avulla**. Valtion suhde maansa kulttuuriin kertoo suhteesta arvoihin ja viime kädessä ihmisyyteen ja kaikkeen inhimillisen tekemisen muotoihin.

Mitä jos Suomi olisi maa, jossa kulttuuri olisi, kulttuuripoliittisen selonteon sanoin, yhteinen muutosvoimamme? Maa, jossa kulttuurin itseisarvo ymmärrettäisiin lähtökohdaksi. Maa, jossa kulttuurin vaikutukset oppimistuloksiin, sosiaalisiin taitoihin, hyvinvointiin, elinkeinoelämään ja esimerkiksi alueiden elinvoimaan nähtäisiin vahvuutena. Yhdessä ajatellen, tehden ja rahoittaen. Pidetään valot palamassa.